

6. Кукуруз О. В. Взаємодія політики і права у процесі суспільної трансформації в Україні та Республіці Польща : монографія / О.В. Кукуруз. – Київ : «ФОР-Подолін І.В.», 2020. – 368 с.

**Василевська Т.Е.**

*tevasilevs@gmail.com*

доктор наук з державного управління,  
кандидат філософських наук, професор,  
професор кафедри публічного управління  
та публічної служби  
НАДУ при Президентіві України  
м. Київ, Україна

## **ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКІ РИЗИКИ МЕРИТОКРАТИЧНОГО ПІДХОДУ**

Принцип меритократії (влади гідних), згідно з яким просування по кар'єрним сходинкам відбувається на основі індивідуальних заслуг, активно обговорюється в політико-управлінському контексті.

Вважається, що застосування цього принципу в публічному управлінні дозволяє державі функціонувати значно ефективніше, оскільки суспільством «керують люди, які отримали свої місця завдяки знанням та вмінням», а «в умовах відсутності меритократії нам усім доведеться жити в замкненому колі, в якому може бути й затишно, але багато несправедливості, кумівства і злочинства» [3]; в цілому меритократичне правління виграє від загальних цінностей, досвіду і кодексу честі людей, які перебувають при владі [5].

Переконані, що принцип меритократії в системі державної служби реалізується, якщо вступ та просування відбуваються на підставі конкурсу; оцінка претендентів на посаду здійснюється за критеріями їх знань, умінь та навичок, особистих здібностей та досягнень; критерії оцінювання є чітко визначеними; оплата праці, заохочення або покарання залежать від результатів (або відсутності результатів) діяльності; відсутня дискримінація службовців [2].

Цікавість до принципу меритократії в останні роки виявляється і в контексті побудови політичної сфери, де він розглядається часто як альтернатива демократії. Так, одним із аргументів щодо слабкості демократичного правління є твердження про начебто відсутність достатньої обізнаності виборців в економічних, соціальних, політичних тощо питаннях. Дж. Бреннан застерігає: некомпетентні, нераціональні, упереджені, дезінформовані та морально нерозсудливі виборці обирають до влади некомпетентних політиків, що створюють некомпетентні уряди. Однак, громадяни мають право на компетентну владу [1].

Чи стане меритократія цією новою компетентною елітою, що користуватиметься довірою суспільства? Європейський політолог Іван Крастєв звертає увагу, що дуже часто компетентність меритократії у відриві від реального життєвого досвіду призводить до вибору неправильного політичного курсу, а меритократичне правління пов'язане з ризиками групового мислення і політичної зарозумілості [5]. Переваги, якими пишаються меритократи, – космополітизм, вміння чинити опір суспільному тиску, професійна мобільність – в сьогоденному світі обертаються проти них, оскільки стають приводом до недовіри. Люди вірять лідерам не стільки за їх професіоналізм, скільки за їх мужність і відданість заявленим принципам й за те, що вони залишаються зі своїм народом під час кризи. Люди бояться, що в тяжкі часи меритократи захотять виїхати, а не нести тягар спільної із суспільством долі [4].

Британський соціолог Майкл Янг, який і ввів у широкий науковий обіг поняття «меритократія», констатує, що цілком здорова ідея – призначати конкретних людей на посади відповідно до їх здібностей, перетворюється у свою протилежність, коли ті, кому приписується якесь достоїнство, кристалізуються в новий соціальний клас, куди закритий шлях іншим. Цей клас спроможний ставати невразливим в своєму самовдоволенні набагато більше, ніж ті, хто досягнув успіху через непотизм, кумівство. Нові висуванці можуть всерйоз вірити, що моральна перевага на їхньому боці. При цьому маси залишаються без лідерів, які б

представляли їхні інтереси, втрачають зацікавленість політичною повісткою й перестають брати участь у виборах [6].

Однією із основних претензій до концепту меритократії є невизначеність критерію для проходження в таку еліту (це мають бути інтелектуальні здібності, моральні чесноти чи організаторські якості?) і відсутність чіткого розуміння, які саме достоїнства відповідають завданням влади.

В свою чергу, меритократів в публічній службі звинувачують у закритості, зверхності, відсутності пов'язаності з інтересами громадян. Віра у власну бездоганну об'єктивність та неупередженість може обернутися необ'єктивністю та упередженістю. А конкуренція – призвести до того, що ті, хто досягнув певних висот, для збереження власних позицій закриватимуть іншим доступ до влади.

Отже, осмислення можливостей застосування принципу меритократії в політико-управлінській сфері варто здійснювати з врахуванням слабких місць меритократичного підходу.

#### **Використана література:**

1. Бреннан Дж. Проти демократії / Пер. з англ. М. Є. Бистрицького / Дж. Бреннан – К. : Дух і літера, 2020. – 484 с.

2. Василевська Т. Е. Принцип меритократії на державній службі: моральні смисли / Т. Е. Василевська // Теорія та практика державної служби : матеріали наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 8 листопада 2013 р. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2013. – С. 8–10.

3. Зашев П. Меритократія – європейська цінність, про яку забувають в Україні [Електронний ресурс] / П. Зашев // Європейська правда, 7 січня 2015. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/01/7/7029402/>

4. Крастев И. Взлет и падение европейской меритократии. Идущие «вместе» и «врозь»: что определяет будущее Европы? [Електронний ресурс] / И. Крастев. – Режим доступу: <http://gefter.ru/archive/20813>

5. Крастев И. Как глобализация меняет общества [Электронный ресурс] / И. Крастев. – Режим доступа: <https://globalaffairs.ru/articles/podem-i-padenie-demokratii-meritokratiya/>

6. Янг М. Долой меритократию [Электронный ресурс] / М. Янг. – Режим доступа: <http://gefter.ru/archive/19110>

**Golovenko D.**

*dmitriy.holovenko@gmail.com*

The 3rd year student

Faculty of International Economics and Management

State university «Kyiv National

Economic University named after Vadym Hetman»

Kyiv, Ukraine,

**Kurbatov S.**

*sergiy.kurbatov@gmail.com*

PhD, Professor

Department of Sociology

State university «Kyiv National

Economic University named after Vadym Hetman»

Kyiv, Ukraine

## **RIGHT-WING POPULISM AS A CHALLENGE TO SOCIAL STABILITY IN FRANCE**

During the last decades, we could observe the increase of the influence of right-wing populism and its adepts on political and social agenda in numerous EU countries. Unification processes faced powerful struggle from different nationally oriented groups, and right-wing populist political parties pretend to be their political representatives. According to Cas Mudde, “populist radical right parties share a core ideology that combines (at least) three features: nativism, authoritarianism, and populism... Simply stated, nativism entails a combination of nationalism and xenophobia... Authoritarianism refers to the belief in a strictly ordered society, in which infringements of authority are to